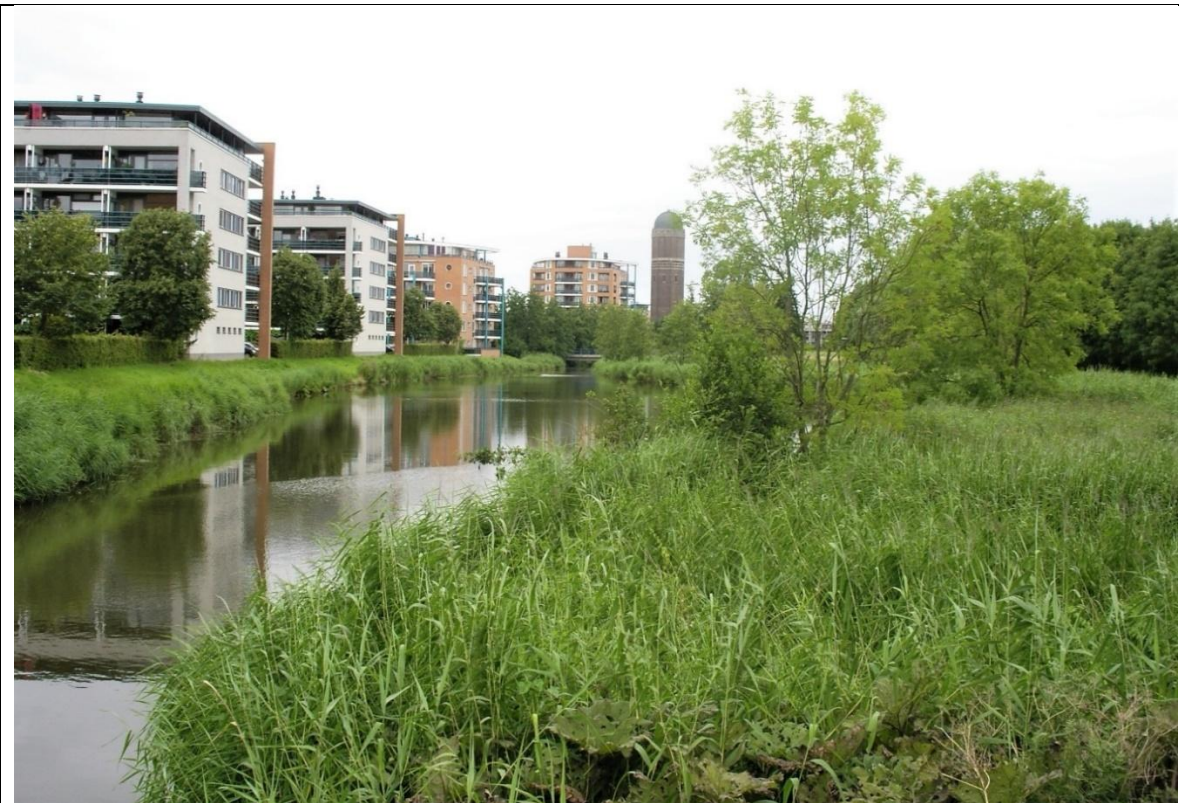

Het botanisch jaar 2025

Johan Vos (tekst), Wim de Liefde (databeheer)

Een stedelijke plantenwerkgroep door de jaren heen

De Zoetermeerse plantenwerkgroep kan met recht een stedelijke plantenwerkgroep genoemd worden. Al vanaf haar ontstaan ligt de focus op het scala aan groene woonwijken en het relatief kleine stadscentrum. Inmiddels hebben we genoeg waarnemingen verzameld om woonwijken die zowel qua stedenbouwkundige kenmerken als qua ouderdom verschillen, met elkaar te kunnen vergelijken. Maar de actualiteit vraagt om nieuwe woningen, die het liefst in de al bestaande steden gebouwd moeten gaan worden. Ook in Zoetermeer zien we dat de overgebleven “lege” plekken nu in snel tempo worden volgebouwd, soms met hoogbouw. Een gevolg daarvan is dat de groene ruimte zoals we die kennen uit het verleden langzaam transformeert in nieuw dak- en wandgroen. Om het openbaar gebied leefbaar te houden blijft het “maaienveldgroen:” wel noodzakelijk. Tegenwoordig wordt de regel 3 – 30 - 300 daarbij vaak gehanteerd. Deze regel betekent dat elke inwoner vanuit zijn huis **3** bomen moet kunnen zien, in een buurt woont met minimaal **30%** boomkroonbedekking en zich binnen **300** meter van een kwalitatief hoogwaardige groene ruimte bevindt (minimaal 0,5 tot 1 hectare). Wellicht kunnen wij als plantenwerkgroep, samen met de andere natuurclubs, onze expertise inzetten om blijvend aandacht te vragen voor een groene, natuurlijke stad.

Het maaiveldgroen blijft essentieel in een verdichtende stad

Johan Vos

Wat is wild en wat niet!

In de groenwereld is het gebruikelijk om te werken met gekweekt-, soms “veredeld” plantmateriaal. Ook zijn veel soorten van exotische herkomst aangeplant. De soortkeuze werd/wordt veelal gestuurd door de smaak van de groenontwerper en de lokale expertise van de groenbeheerder. Niet iedere soort wil overal groeien. Die kennis was vroeger vooral te vinden bij de gemeentelijke groendiensten, maar is tegenwoordig veel minder lokaal geconcentreerd aanwezig. Het valt in de praktijk dus lang niet altijd mee om te achterhalen welke cultuurvariëteiten van welke boom- en struiksoorten zijn aangeplant. Daar komt bij dat vanaf de jaren '70 het aanplanten en zaaien van “inheemse” bomen en struiken (het zogenaamde bosplantsoen) een grote vlucht nam. In die periode is tevens veel geëxperimenteerd met allerlei verschillende klonen. Daar komt bij dat veel door de gemeente gekocht plantmateriaal afkomstig is uit oost of zuid Europa. In de jaren '80 beschikte de gemeente over een eigen kwekerij waar ook zo'n 120 verschillende kruidachtige inheemse plantensoorten werden gekweekt. Van de op stroken gekweekte moederplanten werd het zaad geoogst dat vervolgens gebruikt werd om de vele nieuw aan te leggen wegbermen mee in te zaaien. Bloeiende bermten met veel margrietten werden in die periode al gauw het symbool en visitekaartje van de nieuwe groeistad Zoetermeer.

De wilde plantenkwekerij locatie Broekweg in de jaren '80 van de vorige eeuw

Johan Vos

Nu, zo'n kleine 50 jaar later stuit je als stadsflorist herhaaldelijk op de erfenis van dit gemeentelijk groenbeleid. Sommige van de geïntroduceerde plantensoorten hebben zich na verloop van tijd kunnen verspreiden, andere verdwenen weer van het toneel. Tegenwoordig zien we dat ook soorten vanaf groene daken en uit tuinen steeds gemakkelijker verwilderen. Een gevolg is dat de discussie over wat je wel of niet dient te strepen regelmatig opblaast. Daar komt bij dat het gebruik van nieuwe technische hulpmiddelen om de flora in kaart te brengen de laatste decennia een hoge vlucht hebben genomen. Veel floristen gebruiken bij het

inventarisatiewerk identificerende applicaties die met een ingeschatte zekerheid een al dan niet correcte naam produceren. Toch blijft een goede flora bij het op naam brengen van planten mijns inziens onmisbaar.

De discussie over wat je wel of niet streept is niet nieuw. Om enigszins richting te geven aan deze vraag hebben we indertijd het begrip “spontaniteit” bedacht. Spontaan voorkomend is een soort die zichzelf kan handhaven zonder dat daar menselijke hulp bij nodig is. Het maakt ons niet uit hoe de soort ooit hier terecht is gekomen, echter eenmaal in Zoetermeer moet hij het op eigen kracht redden. Planten die alleen kunnen overleven door continue gericht menselijk ingrijpen nemen we daarentegen niet op. Uiteraard voorkomt dit niet elke vorm van discussie maar het geeft wel richting aan de discussie.

De resultaten van 2025

In 2025 hebben we met onze groep grofweg zo’n 2500 plantenwaarnemingen gedaan van 480 soorten. En ook 2025 heeft weer een aantal “nieuwe” plantensoorten opgeleverd. Dat kunnen zowel soorten zijn die we voorheen niet hebben onderscheiden of opgemerkt, als echte nieuwkomers. Ook kan het zijn dat we bepaalde soorten voorheen niet als voldoende wild hebben beoordeeld terwijl we daar nu anders tegenaan kijken. Mijn eigen bijdrage is dit botanisch jaar door omstandigheden niet zo groot geweest, wel heb ik vaak “lastige gevallen” ter beoordeling zien langskomen. Hierbij bleek steeds weer dat de vraag onder welke omstandigheden de planten zijn aangetroffen cruciaal is bij de beoordeling of een soort al dan niet moet worden opgenomen in onze databestand.

Van soorten als Gele kornoelje en Maretak is bijvoorbeeld onzeker of de planten in kwestie zich, na aanplant of enting spontaan hebben verspreid of gevestigd. Persoonlijk heb ik in Zoetermeer nog nooit kiemplanten van de Gele kornoelje aangetroffen maar gezien de klimaatopwarming van dit moment is het natuurlijk niet zeker dat dat altijd zo blijft. Bij een grote onzekerheid bij het op naam brengen van de soort volgen we het advies van een landelijk validator. Voorbeelden van soorten die we om die reden niet opnemen in onze databank zijn bijvoorbeeld: Donkergroene basterdwederik, Bloedzuring, Kalkwalstro en een nieuw soort nagelkruid (*Geum aleppicum*). Een ander voorbeeld van een lastige soort is de Japanse kamperfoelie die in een ver verleden is aangeplant in het stedelijk groen. Maar ook de Wilde kamperfoelie is berslist geen uitzonderlijk verschijnsel in Zoetermeer. Hieronder een al dan niet wilde Kamperfoelie tussen de bodembedekkers.

Nieuw en/of niet eerder genoteerd zijn:

Cipreswolfsmelk

Waarneming.nl, Hella van Driel

Cipreswolfsmelk (*Euphorbia cyparissias*) werd door Hella van Driel op 3 april bij een bushalte in Rokkeveen aangetroffen. Het gaat om een vrij zeldzame soort van de duinen en het rivierlandschap die ook wel als tuinplant wordt aangeboden. Of de soort is meegekomen met aangebracht zand of verwilderde vanuit een tuin zullen we wel nooit weten.

Rode ogentroost

Fred Reeder

Rode ogentroost (*Odontites vernus* subsp. *serotinus*) werd op 19 juli aan de randen van de Zoetermeerse plas pleksgewijs in forse aantallen waargenomen. Hoewel je deze duinsoort niet direct in Zoetermeer verwacht bleek dat Rode ogentroost ook wel met akkeronkruiden wordt meegezaaid. Gezien de locatie lijkt dat hier ook voor de hand te liggen.

Gladde wolfsmelk

Tilly Kester

Gladde wolfsmelk (*Euphorbia serpens*) is een nieuwe soort in Zoetermeer. Na Straatwolfsmelk is dit de tweede liggende wolfsmelk die onze verharding vergroent. De soort is als onkruid tussen kuipplanten meegekomen naar ons land. Tilly ontdekte de planten op 29 juli in een betegelde tuin in Oosterheem en op 4 september meldde Tim van de Vondevoort de soort van de Amerikaweg in de buurt van Intratuin.

Brede raket

Johan Vos

Brede raket (*Sisymbrium irio*) is een zeldzame raket die steeds vaker als straatplant optreedt. Zonnige, warme plekken genieten daarbij de voorkeur. We troffen haar op 6 september tijdens de stadsplantendag tussen de fietsklemmen bij het RSR-station de Leyens. Deze raket lijkt op de Oosterse raket maar is daarvan te onderscheiden door de slanke vruchtstelen (dunner dan de rijpe vruchten)

Groot akkerscherm

Joke de Ridder

Groot akkerscherm (*Amni majus*) staat bekend als zuid Europese soort. Tegenwoordig duikt deze sierlijke schermbloemige ook regelmatig in onze contreien op. Vroeger lifte het zaad wel eens mee met graantransporten, tegenwoordig is ze ook nog wel eens onderdeel van gemengde boeketten. Zelf heb ik deze soort in de jaren '80 van de vorige eeuw in het meest westelijk gelegen deel van het Westerpark regelmatig waargenomen. In dat deel van het park was een eikenbos voorzien. Later streek Burggolf daar neer en werden de eiken weer gerooid.

De vondst van Joke is van 28 juli en afkomstig uit De Leyens. Wellicht is hier sprake van een boeketvluchteling.

Chinese bieslook

Tilly Kester

Chinese bieslook (*Allium ramosum*) is een inburgerende soort die in 2025 voor het eerst in Zoetermeer is waargenomen. Looksoorten gaat het momenteel voor de wind en wellicht volgt dit keukenkruid ook deze trend.

Chinese bieslook komt oorspronkelijk uit Zuidoost-Azië en is nauw verwant aan soorten als ui, knoflook en bieslook. Het blad van de Chinese bieslook is grover en afgeplatter dan dat van Bieslook. Knoflookbieslook, zoals de soort ook wel genoemd wordt, bloeit van mei tot en met juli met witte, stervormige bloemen. De planten kunnen ongeveer 40 centimeter hoog worden. Het loof heeft een lichte knoflookachtige smaak en is te gebruiken in soepen, roerbakgerechten of omeletten. Fijnggehakt is het smakelijk in kruidenboter.

In de Chinese kruidengeneeskunde wordt het kruid ook toegepast om de vocht afdrijvende werking.

Witte munt

Johan Vos

Witte munt (*Mentha suaveolens*) werd aangetroffen in de voegen van de verharding naast een betegeld tuintje. In de stad is Wollige munt, de bastaarduitvoering van Witte en Hertsment, redelijk algemeen. Het verschil zit in een aantal kleine details. De vertakte haren aan de onderzijde van de middelste stengelbladen en de geheel vruchtbare schijnaren geven de doorslag.

Slijkgroen

Fred Reeder

Slijkgroen (*Limosella aquatica*) is een soort van droogvallende, voedselrijke grond. Fred en Henk ontdekten deze miniplantjes op 15 juli in de Nieuwe Driemanspolder. Het ziet er naar uit dat deze soort de weg die het Goudknopje eerder insloeg volgt. Het is interessant om vast te kunnen stellen of meerdere soorten van de natte kale gronden hier een duurzame plek gaan vinden. .

Berijpt beemdgras

Tilly Kester

Berijpt beemdgras (*Poa pratensis* subsp. *irrigata*) is beslist geen nieuwkomer in Zoetermeer. We hebben deze ondersoort niet eerder benoemd omdat hij niet apart in de flora werd vermeld. Opvallend vaak vonden we dit beemdgras bij lantaarnpalen en aan stoepranden. Maar met de komst van de nieuwe Heukels'flora (24ste druk) was dit probleem opgelost.

Vlakbloempje

Tilly Kester

Vlakbloempje (*Mazus pumilus*) werd op 5 november jl. door Tilly bevestigd na een melding op Waarneming.nl. De plantjes groeiden op het dak van een parkeergarage aan de rand van het Dorp. Peter Hegi ontdekte in Rijswijk dit "stoepplantje" al eerder en schreef er een artikel over op Stadsplanten.nl. Helaas waren er in november geen bloemen meer te zien maar ook in vegetatieve staat is de soort redelijk goed te herkennen.

Kandelaarstoorts

Joke de Ridder

Vlokkige toorts

Johan Vos

Kandelaartoorts (*Verbascum speciosum*) in vergelijking met Vlokkige toorts (*Verbascum pulverulentum*) Het gaat om twee tuinplanten die gemakkelijk verwilderen en momenteel geneigd zijn in te burgeren. Joke de Ridder en Tilly Kester vonden de Kandelaarstoorts in De Leyens. Kandelaarstoorts is een tweejarige soort die zijn naam dankt aan de specifieke bloeiwijze die als volgt omschreven kan worden: een bloeistengel die ontspruit in de vorm van een pluim met takken vol bloemen. De Kandelaartoorts is afkomstig uit Zuid en Oost-Europa en bloeit in de periode juni- september.

NB: Vlokkige toorts is ook een soort met een zuidelijker verspreidingsgebied die verwildert vanuit tuinen en momenteel in urbane gebieden inburgert (foto rechts). De ronde bloeistengel en de witviltige vlokjes op blad en bloeistengel zijn onderscheidende kenmerken.

Bleek vetkruid

Tilly Kester

Bleek vetkruid (*Sedum pallidum*) wordt niet genoemd in de Heukels' flora. Tilly vermoedt dat de planten op deze locatie in Palenstein al jaren aanwezig zijn. Bij Sedumsoorten denk je al gauw aan dakvegetaties maar of dat ook hier de verspreidingsbron is, is onzeker. Restanten van aanplant uit het verleden dan misschien? Niels Eimers heeft op [Stadsplanten.nl](https://stadsplanten.nl) op 25 april 2021 een overzichtsartikel geplaatst over een hele reeks vetplantjes waaronder ook deze soort. Van harte aanbevolen.

	Vreemde ereprijs (<i>Veronica peregrina</i>) is (nog) niet in Zoetermeer gesignaleerd. Joke en Tilly vonden deze stadsplant (oorspronkelijk afkomstig uit Amerika) tijdens een “Nieuw-Strepen” actie in Hazerswoude Dorp en dat is op 5 Km afstand van Zoetermeer. Vreemde ereprijs kan vrij gemakkelijk over het hoofd worden gezien vandaar een meegebrachte plant hiernaast. Het is een eenjarige soort die voorkomt in sterk door de mens beïnvloede groeiplaatsen zoals aangeharkte plantsoenen en in de verharding. Ton Denters meldt dat deze pionierplant onkruidbestrijding verdraagt wat haar langs het spoor en op begraafplaatsen in een bevoorrechte concurrentiepositie brengt.
Vreemde ereprijs	Tilly Kester

Tot slot nog een paar lokaal interessante floristische ontwikkelingen.

Sommige soorten hebben recent hun entree gemaakt of waren tot voorkort van slechts één groeiplek bekend. Tegenwoordig zien we een aantal tegenwoordig op allerlei nieuwe plekken verschijnen.

Postelein (*Portulaca oleracea*) kenden we tot voorkort alleen als perronplant (Zoetermeer en Zoetermeer-oost), de laatste jaren komen we haar jaarlijks op nieuwe groeiplekken tegen waaronder op kale grond en als voegenvuller. **Vroeg havikskruid** (*Hieracium simulatum*) breidt zich langzaam maar zeker ook uit en duikt in steeds meer wijken tussen de verharding op.

Hangende zegge (*Carex pendula*) verspreidt zich steeds sneller en verschijnt op de meest uiteenlopende groeiplekken variërend van stenen milieus tot schaduwrijke plekken in de grote parken. Waarschijnlijk gaat het om de subsp. *agastachys* maar daar zou nog eens goed naar gekeken moeten worden. Ook **Paardengras** (*Ceratochloa cathartica*), een éénjarig fors uit de

kluiten gewassen gras, oorspronkelijk afkomstig uit Noord-Amerika zien we de laatste twee jaar op nieuwe groeiplekken verschijnen. **Klein robertskruid** (*Geranium purpureum*) blijft lastig te onderscheiden van het zeer algemeen voorkomende Robertskruid. Het draait om kroonbladen die veel langer versus weinig langer zijn dan de kelk. Vaak wordt Klein robertskruid met behulp van een identificerende app opgemerkt en dat gebeurt tegenwoordig steeds vaker. Verder vielen twee nieuwe waarnemingen van de **Boszegge** (*Carex sylvatica*) uit het Westerpark op. Deze soort is in 2023 voor het eerst door Tilly aangetroffen in een stukje wijkgroen. Het gaat om een bosplant die in Oost en Zuid-Nederland vrij algemeen voorkomt. In het westelijk deel van ons land duidt de aanwezigheid van Boszegge op verwildering. De vindplaats in de wijk kan duiden op een ontsnapte tuinplant, voor de vindplaatsen in het Westerpark is dat minder vanzelfsprekend.

Een aantal bewust uitgezaaide soorten blijkt inmiddels grond onder de voeten te krijgen. Dat geldt bijvoorbeeld voor **Beemdkroon** (*Knautia arvensis*) die vrijwel nooit ontbreekt in kruidenmengsels en sinds 2020 door ons wordt gestreept. Vaak is een ongunstig maairegime de oorzaak dat zo'n relatief laat bloeiende soort het toch niet redt. Hetzelfde geldt ook voor een aantal duinsoorten als **Gewone agrimonie** (*Agrimonia eupatoria*) en **Geel walstro** (*Galium verum*). Lastiger is het met **Heggenwikke** (*Vicia sepium*), een wikkesoort die we al vanaf 1995 kennen van een paar plekjes in de berm van de A12. Het laatste decennia verschijnt ook deze soort op nieuwe groeiplekken. Dat geldt veel sterker nog voor de invasieve exoot **Roze of Tuinwaterlelie** (*Nymphaea marliacea*). Sinds 4 jaar strepen we deze soort apart en dat hebben we 19 keer in 18 verschillende km-hokken gedaan. Het ziet er naar uit dat deze soort met zijn boven het water uitstekend blad de Witte waterlelie (de ambassadeurssoort van Zoetermeer) aan het verdringen is. **Wilde akelei** (*Aquilegia vulgaris*) is in Zoetermeer geen zeldzame verschijning. We hebben haar in de loop der jaren 38 keer in 20 km²'s gevonden. Volgens Eddy Weeda is de Wilde akelei een zeer zeldzame plant die alleen nog in Zuid-Limburg te vinden zou zijn. Alle andere vondsten zijn verwilderde nazaten van gekweekte exemplaren. Volgens de laatste Heukels' flora is er geen morfologisch onderscheid meer te maken tussen "wilde" en door verwildering ontstane populaties.

En dan nog de massale bloei van **Gewone rolklaver** (*Lotus corniculatus* var. *corniculatus*) in de Zoetermeerse bermen dit jaar. Nooit eerder domineerde het rolklavergeel van deze soort in de tweede helft van juli onze bermen zo uitbundig als in 2025. Bij het op naam brengen van deze planten ondervonden we echter problemen. De keuze tussen met merg gevulde stengels versus holle stengels blijkt cruciaal in de sleutel van de Heukels' flora. In de door mij bekeken planten ging het steeds om "gevulde", opgaande stengels maar de kenmerkende rode bloemknoppen ontbraken. De alternatieve (**var. sativus**) vraagt daarentegen juist om holle stengels.

Ter vergelijking hiernaast de Gewone rolklaver (var. *corniculatus*) uit de duinen met de kenmerkende liggende stengels. De hoofdjes bevatten meestal maar 3 bloemen. In knopvorm zijn de bloemen vaak rood aangelopen.

Foto: archief Johan Vos

Eindejaars Plantenjacht 2025

Ook in 2025 hebben we meegedaan aan deze traditionele jacht op bloeiende planten rond de jaarwisseling. De opkomst was ook dit jaar boven verwachting wat ons deed besluiten om in 3 groepjes uiteen te gaan. Na een uur tellen zouden we elkaar weer treffen o.a. om verslag te doen en onze waarnemingen te delen. Na een uitgesproken zachte herfst hadden we voorafgaand aan de 30ste december net de eerste nachtvorst achter de rug. Desalniettemin hebben we met z'n allen 31 bloeiende soorten waargenomen. Als we de 3 afzonderlijke lijstjes vergelijken komen we uit op: 14, 17 en 21 stuks. Vrijwel alle soorten uit de landelijke top 10: Madeliefje, Straatgras, Klein kruiskruid, Paardenbloem, Paarse dovenetel. Herderstasje, Duizendblad, Witte dovenetel, Gewone melkdistel en Tuinwolfsmelk hebben we in Zoetermeer gevonden. De meest bijzondere vondst is wellicht de bloeiende Ronde ooievaarsbek die in heel Nederland slechts 37 keer is waargenomen. Hoewel het behoorlijk fris was is dit toch een activiteit waar je elk jaar bij wilt zijn!

Start Eindejaars Plantenjacht 2025